

ARAP ÜLKELERİNDEN GELEN AKADEMİSYENLER: ON YILIN ARDINDAN BUGÜNKÜ DURUM, SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ MAYIS, 2021

Hazırlayan:
Dr. ARDA AKÇİÇEK
İstanbul Medipol Üniversitesi
Akdeniz Araştırmaları Merkezi

GİRİŞ

2011 yılında başlayan Suriye krizi ile birlikte meydana gelen kitlesel göç, bugün nüfusu 3,6 milyonu¹ geçen Suriyelinin Türkiye'ye sığınması ve geçici koruma altına alınması sonucunu doğurmuştur. 2014 yılında "Geçici Koruma Yönetmeliği"² ile "belirsizlikten", "geçiciliğe" doğru dönüşen Suriyelilerin hukuki statüsü, zaman geçtikçe "kalıcılığın" belirginleştiği ve kabul gördüğü bir aşamaya gelmişse de hukuki statünün daha yavaş değişmesi, bu göç hareketliliğinin başından beri en önemli sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum sadece Suriyeliler bakımından değil, kamusal aktörler bakımından da sorun teşkil etmektedir. Türkiye'de yaşayan 3,6 milyon Suriyeli ile kamu kesiminin ilişkisinin kesin bir statü ile belirlenmemiş olması, kamusal işlem ve muamelelerde yaşanan sorunların çoğunluğunu oluşturmaktadır. Geldiğimiz aşamada "geçicilik" yaklaşımını çoğunlukla korusa da aradan geçen 10 yıllık süre, perspektifin "kalıcılık" üzerine yoğunlaşması gerektiğine işaret etmektedir.

Göç hareketliliği bakımından Türkiye gerek düzenli ve düzensiz gerekse gönüllü ve zorunlu göçler bakımından önemli ülkelerden biri haline gelmiştir. Bu durum, göçe ilişkin genel yaklaşım ve uygulamaların daha belirgin bir biçimde netleştirilmesini öncelikli hale getirmiştir. Türkiye, kendisine yönelen göçü bir avantaj ve ekonomik kalkınma ve çokkültürlülük gibi bazı boyutlar bakımından bir fırsat olarak mı görecektir; yoksa, göçmenleri kabul etmekte isteksiz davranan, kendisine yönelen göç motivasyonunu kırmaya çalışan bir ülke mi olacaktır?

Türkiye'nin bu konuda vereceği karar, kendisine yönelen kalifiye işgücü ve beyin göçünün geleceğine de etki edecektir. Akademisyenler, doktorlar, mühendisler vb. gibi eğitim görmüş ve yetenekli kişilerin kaynak ülkelerden, bu ülkelerin beceri kaynaklarında azalmayla sonuçlanacak şekilde göç etmesi³ anlamına gelen beyin göçü bakımından Türkiye'nin, gelişmekte olan bir ülke olarak kazançlı çıkması⁴, kaynak ülkeler tarafından kaybedilen "beyin gücünü kazanmasına", yani, eğitilmiş ve

¹ <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 05.04.2021.

² <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.20146883.pdf>, 06.04.2021.

³ Göç Terimleri Sözlüğü, IOM, https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf, 06.04.2021.

⁴ Genel kabul, beyin göçünün gelişmekte olan ülkelerden gelişen ülkelere doğru, kaynak ülkenin eğitilmiş ve yetenekli işgücünü kaybetmesi şeklinde gerçekleştiği yönündedir. **Bknz.** Bartram, D.; Poros, M. V.; Monforte, P. (2017). *Göç Meselesinde Temel Kavramlar*.

yetenekli kişilerin Türkiye'ye göçünü teşvik etmesine bağlıdır.

Çok vasıflı / nitelikli göçmen niteliğine sahip göçmen akademisyenler, beyin gücü kazanımı bakımından önemle değerlendirilmesi gereken bir gruptur. Bu grubun göçünün teşvik edilmesi ve toplumsal ve ekonomik hayata entegrasyonun kolaylaştırılmasının orta ve uzun vadede göç alan ülke için beşeri sermayeyi artırıcı önemli bir girişim sayılabilir. Bugün düzensiz göçmenler de dahil 4 milyona yakın bir göçmen nüfusunun Türkiye'de yaşadığı kabul edilmektedir. Bu göçmen nüfusunun %90'ından fazlasını Arap ülkelerinden gelenler oluşturmaktadır. Aralarında gönüllü ya da zorunlu bir şekilde Türkiye'ye göç etmiş, çeşitli alanlarda uzman akademisyenler mevcuttur. Bu akademisyenlerden bir kısmı, Türkiye'ye geldikten bir süre sonra üçüncü ülkelere göç etmiştir. Türkiye'de yerleşik hale gelenler ise toplumsal ve ekonomik entegrasyon konusunda önemli zorluklar ve engellerle karşılaşmaktadır.

İstanbul Medipol Üniversitesi Akdeniz Araştırmaları Merkezi, çok vasıflı / nitelikli göçmenlerin, beyin gücünün kazanımı ve beşeri sermayenin artırımı bakımından öneminin farkındadır. Bu doğrultuda, Arap ülkelerinden, çoğunluğu zorunlu göçle Türkiye'ye gelen akademisyenlerin sorunlarını gündeme getirerek, bu sorunların çözümüne ilişkin önerileri taraflarla konuşmakta ve çözüme katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, daha önce, 2016 yılında aynı amaçlı bir çalıştay gerçekleştirilerek sorunlar ve bunlara ilişkin çözüm önerileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Onu izleyen beş yılın ardından, ikincisi gerçekleştirilen bu çalıştay ile bugünkü durum anlaşılmaya çalışılmış, devam eden sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Çalıştay, İstanbul Medipol Üniversitesi Akdeniz Araştırmaları Merkezi, MigArts ve Uluslararası Arap Akademisyenler Derneği ile işbirliğinde 27 Şubat 2021 tarihinde çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmiştir. Çalıştaya, Arap ülkelerinden Türkiye'ye göç etmiş akademisyenler, Türkiye'den akademisyenler, öğrenciler, göçmen ve mülteci hakları ve göçmenlerin toplumsal ve ekonomik entegrasyonu konusunda uzman kişiler, avukatlar, sanatçılar, Yükseköğretim Kurulu temsilcileri vd. alanlardan toplam 23 kişi katılmıştır. Toplantının ilk bölümünde Arap ülkelerinden gelen akademisyenlerin güncel sorunları üzerine bir sunuş yapılmış, ikinci bölümde ise çözüm önerileri ele alınmıştır. Bu raporda 2016 yılında tespit edilen sorunların çözümüne ilişkin olarak 2021 yılı itibarıyla ne ölçüde yol kaydedildiği, bugünkü durum, güncel sorunlar ve çözüm önerilerinin tartışıldığı çalıştayın sonuçları ele alınmaktadır.

A. 2016 Yılında Tespit Edilen Sorunlar

28 Mayıs 2016 tarihinde İstanbul Medipol Üniversitesi Akdeniz Araştırmaları Merkezi tarafından Arap ülkelerinden gelen akademisyenlerin sorunlarının tespiti ve çözüm önerilerinin tartışılması amacıyla düzenlenen çalıştayda⁵, Türkiye'ye yaşayan Arap akademisyenlerin durumuna ilişkin 11 genel sorun tespit edilmiştir. Bu sorunlar, oturum izni, hukuki statü, dil bariyeri, pasaport, seyahat engeli, akademik unvan,

⁵ Türkiye'de Yaşayan Arap Ülkelerinden Akademisyenlerin Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştay Raporu, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/790425>, 07.04.2021.

akademi dışı istihdam, bürokratik engeller, Türkiye'deki Arapça eğitim, Suriye'deki eğitim ve Arap üniversitesi fikri etrafında toplanmıştır.

Türkiye'de yaşayan Arap ülkelerinden akademisyenlerin bir kısmı (Suriyeliler) geçici koruma statüsündedirler. Bu statü, geçici koruma kimlik belgesi ve bununla ilişkili olarak bazı kolaylıklar getirirse de bu belge, Türkiye'de kalış hakkı veya ikamet izni yerine geçmemekte ve uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımamaktadır.⁶ Bunlar haricinde, uluslararası korumaya başvuranlar ile ikamet izni alarak Türkiye'de bulunan akademisyenler de vardır. 2016 yılında tespit edilen oturum iznine ilişkin sorun, bu iznin sürekli olarak yenilenmesi gereği ve bunun maddi ve manevi yük oluşturmasıdır.

Türkiye'ye çeşitli nedenlerle göç edenlerin hukuki statüsü, yukarıda da değinildiği üzere önemli bir sorun ayağını teşkil etmektedir. Göç edilen ülkede, göçmenlerin toplum ve kamu otoritesi ile kurduğu ilişkinin belirsiz bir karakterde olması, göçü engelleyici bir işlev görmemekte, o ülkeye yönelen göç devam ederken, sorunların çoğalmasına ve büyümesine neden olmaktadır. Türkiye'de uluslararası korumaya başvuranların statüsü, uzun yıllar başvuru olarak devam etmekte ve uluslararası korumaya geçerek üçüncü ülkelere yerleştirmeler uzun yıllar almaktadır. Bu süre içerisinde eğitim, sağlık gibi temel hizmetlere ve iş piyasasına erişim⁷ mümkün görünse de pratikte bunun pek karşılık oluşturmadığı, özellikle çalışma izni prosedürlerinin işlemediği görülmektedir.

Benzer sorun geçici koruma altındakiler için de geçerlidir. Temel hizmetlere ve sosyal yardımlara ulaşmada, uluslararası koruma başvuruçularına göre daha istikrarlı bir düzene sahip olsalar da özellikle iş piyasasında hukuki statülerinden kaynaklı olarak çok yönlü problemler yaşamaktadırlar. Düşük ücretler, ücretlerini alamama ve en önemlisi, kayıt dışı çalışma gibi problemler bunlar arasında sayılabilir.

2016 yılında yapılan çalıştayda, dil bariyeri bir diğer sorun alanı olarak tespit edilmiştir. Türkiye'de yaşayan göçmenlerin geneli bakımından Türkçe iletişim kuramamak, birçok alanda engel yaratma niteliğindedir. Bu sorun, yetişkinlerde olduğu kadar, çocukların Türkiye'deki eğitim sistemine adaptasyonu ve okula devamı bakımından da önemli bir etken durumundadır. Bu durum, işgücü piyasasına ve toplumsal hayata adaptasyonu zorlaştırmakla birlikte, kamusal hizmetlere erişimde de zorlaştırıcı bir karaktere sahiptir.

Bu çalıştayda, pasaport süreleri ve seyahat engeli, göçmen akademisyenlerin gündelik hayatını etkileyen diğer sorunlar olarak değerlendirilmiştir. Süreleri dolan pasaportların yenilememesi, vatandaşı oldukları ülkelerden sürelerin uzatılması talebinde bulunmalarının mümkün olmamasının özellikle oturum izinlerinin uzatılması aşamasında önemli bir problem olarak nitelendirilmiştir. Bu durumun, aynı zamanda yurtdışına çıkışları ve bilimsel toplantılara katılmaları bakımından da bir engel oluşturduğu açıktır. Yurtiçinde seyahat etmelerine ilişkin prosedürel zorluklar ve teknik engeller de bu kapsamda değerlendirilebilecek sorunlardır.

Akademisyenlik, belirli bir alanda uzmanlaşmayı, yükselmeyi ve unvan kazanmayı

⁶ <https://www.goc.gov.tr/duzenlecek-belgelerbelge>, 07.04.2021.

⁷ Uluslararası koruma başvurusu yapıldıktan 6 ay sonra çalışma iznine başvurulabilir.

içeren bir meslektir. 2016 yılında yapılan çalıştayda, Türkiye'deki göçmen akademisyenlerin çoğunluğunun, mesleki gerekliliklerini içeren şartlarda çalışmadıkları, çalışanların ise ya kendi uzmanlık alanları dışında ya da akademik unvanlarının altında çalıştıkları ve meslekte yükselme ile ilgili problem yaşadıkları tespit edilmiştir. Akademisyenlerin çalışma ve yükselme süreçleri ile ilişkili takıldıkları bürokratik engeller ya da zorluklar bu sorunları biraz daha büyötmektedir. Diploma denkliği benzeri süreçlerin yavaş ilerliyor olması, kamu kurumlarıyla iletişim kurmakta zorluk yaşanması, teknik sorunlar bunlar arasında sayılabilmektedir.

Bu çalıştayda, Türkiye'de Arapça eğitim imkanlarının oldukça sınırlı olması ve özellikle yüksek öğrenimini yarıda bırakıp Türkiye'ye gelmek zorunda olanların eğitim hayatlarına devam edememeleri; bu kapsamda Arapça eğitim veren bir üniversitenin kurularak bu açığın giderilmesi amacıyla bulunan girişimlerin ise sonuçsuz kaldığı anlaşılmıştır.

Diğer yandan, Türkiye'deki Arap ölkelerinden gelen akademisyenlerin, Suriye'nin kuzeyinde, Türkiye'nin kontrolünde olan bölgede eğitim-öğretim faaliyetlerine katkı verebilecekleri, ancak bu hususun da birçok engele ve zorluğa tabi olduğu tespit edilmiştir.

B. On Yılın Ardından Bugünkü Durum ve Sorunlar

İstanbul Medipol Üniversitesi Akdeniz Araştırmaları Merkezi, MigArts ve Uluslararası Arap Akademisyenler Derneği'nin 27 Şubat 2021 tarihinde çevrimiçi olarak ortak düzenlediği çalıştayda, farklı alanlardan 23 katılımcının görüşleri doğrultusunda Türkiye'deki Arap ölkelerinden akademisyenlerin sorunlarına ilişkin bugünkü durum, devam eden ve ortaya çıkmış yeni sorunlar ve bunlara ilişki çözümler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, sorunların aşağıdaki alanlarda yoğunlaşmaktadır:

Dil bariyeri: Dil bariyerinin bir sorun olmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Türkiye'ye Arap ölkelerinden göç ederek gelmiş olan akademisyenlerden özellikle yaşları ileri düzeyde olanlar için Türkçe öğrenmekte zorluklar yaşamaktadırlar. Arapça ve İngilizce'ye genel olarak hâkim olsalar da Türkçe'yi öğrenmekte ve konuşmakta problemler yaşamaktadırlar. Türkçe öğrenemedikleri için gündelik sosyal hayatlarında Türklerle iletişim kurarken sıkıntılar çekmekte ve Türkiye'de üniversitelerde ağırlıklı olarak eğitim dilinin Türkçe olması sebebiyle iş bulma konusunda sorunlar yaşamaktadırlar. Kendileri için uygun düzeyde Türkçe kursları bulmakta da zorlanmaktadırlar. Bu kurs bulunsa dahi, maddi olarak karşılama imkanı çoğunlukla bulunmamaktadır.

Gündelik hayattaki zorluklara ilaveten, Türkçe bilmemenin kamu kurumlarında yürütölen resmi işlemler bakımından da sorun yaratmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Tercüme imkanı olsa da bu imkan genel olarak yetersizdir.

Oturma izinleri: Arap ölkelerinden akademisyenlerin, sürekli oturma iznine sahip olmamaları, oturma izninin belirli aralıklarla yenilenmesi gereği bir sorun alanı olarak varlığını sürdürmektedir. Bu durum, diğer resmi işlemlerin uzamasına ve çeşitli zorluklara sebep vermektedir. Sürekli oturma izinleri olmadığı için gerek üniversiteler gerekse başka işlerde çalışırken zorluklar yaşamakta ve bundan kaynaklı, sürekliliği

olan işte çalışmamaktadırlar. Arap akademisyenler oturum izni problemi yüzünden üniversitelerde iş bulsalar dahi zihinsel olarak rahat olamadıklarını işlerine ve günlük hayatlarına odaklanmak ve adapte olmakta zorlandıklarını dile getirmektedirler.

Diploma denklikleri: Bir diğer önemli sorun diploma denklik sorunudur. Diploma denklikleri, yalnızca akademisyenler için değil, diploma gerektiren herhangi bir mesleğin icrası konusunda önemli bir aşamadır. Türkiye’de diplomaya bağlı bir mesleğin yürütülebilmesi, diploma başka bir ülkeden alındıysa, diplomanın YÖK tarafından tanınmasına bağlıdır. Bu süreç, YÖK tarafından karşı ülkeden belgelerin talep edilerek kontrol edilmesine ve onaylanmasıyla gerçekleştirilmektedir. Özellikle Suriye’den gelmiş olan “diplomalı” bu konuda oldukça zor bir sürece katlanmak zorundadırlar. Suriye tarafından belgelerin talep edilmesi ve kontrol edilmesi neredeyse mümkün olmadığı için süreç oldukça uzamaktadır. Bu alanda yaşanan, özellikle YÖK tarafından bildirilen sorunlardan biri olan “sahte diplomaların” elenebilmesi için yürütülen çalışmaların da bu süreyi uzattığı anlaşılmaktadır.

Göçmenlerin denklik işlemlerinin birkaç yıla varan uzun bir sürede sonuçlanması, onları meslekleri dışında başka işler yapmaya mecbur hale getirmektedir. Diplomaları henüz tanınmamış akademisyen olmayanların mesleklerini icra etmeleri de mümkün değildir. Bu durumun, nitelikli işgücünün ekonomik ve toplumsal hayata kazandırılmaması yönünde bir dezavantaj olduğu açıktır. Mesleğini yapamayan çok vasıflı göçmenler, başka ülkelere yerleşme ve imkanlarını buralarda çoğaltma amacıyla beyin gücünü özellikle Avrupa ülkelerine taşımaktadır.

Arapça eğitim: Yapılan son çalışıydan bu yana Arapça eğitimin bir sorun teşkil etmeye devam ettiği anlaşılmaktadır. Türkiye’deki göçmen nüfusunun %90’ndan fazlasının Arap ülkelerinden gelenlerin oluşturduğu bilinmektedir. Bu durum akademik kariyerine devam etmek isteyen ve eğitimi yarım kalmış olanların, dil bariyeri nedeniyle eğitimlerine devam edememesine sebep olmaktadır. Diğer yandan, Türkiye’de Arapça eğitim imkanlarının çok sınırlı olması, istihdam alanını daraltmakta ve kendi uzmanlık alanlarında Arapça eğitim verebilecek işgücünü, işgücü piyasasından uzaklaştırmaktadır.

Akademik yayın ve desteklerin yokluğu: Akademisyenler ve bilim insanlarının kariyerlerine devam edebilmelerinin en önemli koşulu araştırmalarına maddi destek bulabilmeleri ve yayın yapabilmeleridir. Türkiye’deki Arap ülkelerinden akademisyenler için araştırma yapabilmek üzere maddi kaynak bulmaları neredeyse imkansızdır. Öte yandan, Türkiye’de Arapça yayın yapan akademik dergi vb. kanalların bulunmaması, akademik yayın yapamamanın önünde önemli bir engeldir.

Ekonomik ve toplumsal uyum engelleri: Türkiye’deki Arap ülkelerinden akademisyenlerin işgücü piyasasına erişmelerinin önündeki mevcut engeller, ekonomik uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır. Bu durum toplumsal uyumlarını olumsuz etkilemekte ve kültürel adaptasyonu geciktirmektedir. Dolayısıyla dil öğrenimi zorlaşmakta ve dil bariyerinin hem bir sebep hem de sonuç olarak varlığını sürdürmesine neden olmaktadır.

Hukuki statü: Türkiye'deki göçmen nüfusunun çoğunluğunun paylaştığı geçici koruma statüsü, bir koruma rejimi olsa da belirsizliğin baskın olduğu ve bu belirsizliğin göçmenlerin zihinsel ve ruhsal durumunu baskıladığı bir sonuç doğurmaktadır. Özellikle, Suriyeli sığınmacı nüfusunu bakımından, aradan 10 yıl gibi bir zamanın geçmiş olmasına rağmen statü belirsizliğinin devam etmesi, bu sonucun ortaya çıkması bakımından yeterli gerekçeleri sağlamaktadır.

Hukuki statü, esasen Türkiye'nin göç rejiminin en önemli sorununu teşkil etmektedir. Düzenli ya da düzensiz göçmenlerin Türkiye'de kalışları bakımından statülerinin belirsizliğe kapı aralayan bir yapıda düzenlenmiş olması, göçmenleri, toplumsal ve ekonomik hayata yapacakları katkıdan alıkoyabilmektedir. Bu bakımdan, Arap ülkelerinden gelen akademisyenlerin durumu da benzer niteliktedir. Uluslararası korumaya başvurmuş, geçici koruma altına alınmış ya da düzenli göçle, tüm yasal prosedürlere riayet edilerek Türkiye'ye gelmiş olsun, her durumda gerek kamu kurumlarıyla gerekse toplumla kuracakları ilişkide hukuki statü ile açık ve net süreçlerin belirlenmemiş olması, dil bariyeri, bürokratik-teknik engeller, işgücü piyasasına ulaşamama vd. sorunların doğmasında önemli bir rol oynamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dönüşen göç hareketliliği bakımından Türkiye'nin göçe ilişkin yaklaşım ve vizyonunu netleştirmesi, hem göçmenlerin korunması ve hayatlarını idame ettirmeleri hem de ülke olarak göç sürecini yönetirken göçmenlerin katkılarından yararlanılabilmesi bakımından önemlidir. Göçmenlerin yük değil, toplumsal, ekonomik ve siyasal olarak katkı sağlayan unsurlar olarak görülmesi, hem göçmenlerin hem de kamu politikalarının işini kolaylaştırabilecek niteliktedir.

Akademisyenler gibi, göç terminolojisiyle çok "vasıflı/nitelikli göçmen" olarak değerlendirilen göçmenler, yine göç terminolojisiyle belirtmek gerekirse "beyin gücünün kazanımı" için ülkeler bakımından fırsat olarak görülebilirler. Türkiye, gelişmekte olan ve başka ülkelere beyin göçü veren, buna karşın başka ülkelere de beyin göçü alabilen bir ülkedir. Beyin göçünü teşvik eden ülkeler bakımından bu durum, fırsat olarak nitelendirilebilecekken, Türkiye'de buna elverişli bir kamu politikası olmadığı için beyin gücü kazanımı bir süre sonra yön değiştirip daha çok Avrupa gibi daha teşvik edici merkezlere kaymaktadır.

Türkiye'deki mevcut göçmen nüfusunun %90'ından fazlası Arap ülkelerinden gelmiştir. Bunlar içerisinde nitelikli işgücünü temsil eden önemli bir kesim vardır. Göçmen akademisyenler de bu gruba dahildir. Gönüllü ya da zorunlu göçle Türkiye'ye gelen bu akademisyenler, halihazırda çeşitli sorunlar nedeniyle toplumsal ve ekonomik kalkınmaya katkı sağlayamamaktadır. Bu durum, bir yandan onların hayatını zorlaştırırken diğer yandan onların katkılarından faydalanamadığımız için, bizim açımızdan bir kayıp oluşturmaktadır.

Son on yılda, Türkiye'de yaşayan Arap ülkelerinden akademisyenlerin sorunları pek değişmemiştir. Hukuki statü, oturma izni, diploma denklikleri, dil bariyeri, Arapça eğitimin yokluğu vb. problemler hem sebep hem de sonuç olarak bu kesimin hayatında bir döngü oluşturmaktadır. Hukuki statülerinden kaynaklanan ve oturma

izni gibi bürokratik-teknik süreçleri zorlaştıran sorunlar, ekonomik ve toplumsal hayata adapte olmalarını engellerken, dil bariyerinin aşılmasına neden olmakta; bu durum mesleki gelişimlerini etkilerken, bu alanda yaşadıkları sorunlar, adeta bir döngü içinde dolaşarak gelip gündelik hayatlarına sirayet etmektedir.

Arap ülkelerinden akademisyenlerin bazı sorunlarının çözümünün uzun vadede elde edileceği açıktır; ancak kısa vadede, bazı basit düzenlemelerle aşılabilecek ve çözümleri halinde orta ve uzun vadede toplumsal ve ekonomik kalınmaya önemli katkılar sağlayabilecek sorunları da mevcuttur. Bu kapsamda, mevcut durum ışığında şu hususların dikkate alınması önemli görülmektedir:

1. İcrası diplomaya bağlı mesleklere sahip göçmenlerin çalışmak ve mesleklerini yapabilmek yönündeki talepleri hakkaniyetle değerlendirilmesi gereken bir husustur. Bu bağlamda, diplomalarının tanınması sürecinin makul sürelerde ve daha kolay prosedürlerle gerçekleştirilmesi, bu alanda yaşanan sorunun büyük bir bölümüne çözüm üretecektir. YÖK, son dönemde bu konuda çeşitli adımlar atarak bürokratik işlemleri azaltmış ve özellikle belge temin etmenin mümkün olmadığı hallerde alternatif çözüm yolları üretmiştir. Bunlar kısmen bir kolaylık sağlamış olsa da denklik sürecinin halihazırda hala çok uzun sürdüğü çalıştay katılımcıları tarafından dile getirilmektedir. YÖK'ün bu doğrultuda, söz konusu akademisyenler başta olmak üzere tüm paydaşların yer aldığı alternatif süreçleri değerlendirmesi ve üniversiteleri sürece daha fazla dahil etmesi katkı sağlayıcı adımlar olarak görülebilir.

2. Dil bariyerini aşmak üzere, akademisyenlerin kendi seviyelerine uygun kurslara ulaşabilmeyi istemeleri öncelikli bir talep olarak görülmelidir. Dil bariyeri, işgücü piyasasına erişmelerinde ve mesleklerine ilişkin imkanlarına ulaşabilmelerinde önemli bir faktördür. Türkçe konuşup yazamamak, resmi işlemleri halletmelerinden gündelik hayattaki basit ihtiyaçları karşılamaya kadar etki etmektedir. Mesleki hayatlarına ilişkin olarak, yayın yapamamalarının ve dolayısıyla meslekte ilerleyememelerinin de önünde engel teşkil eden dil bariyeri sivil toplum örgütleri ile yapılacak işbirlikleri aracılığıyla bedelsiz veya düşük bedelli dil kursları ile aşılmaya çalışılabilir.

3. Hukuki statü ile ilgili sorunların kısa vadede aşılamayacağı açıktır; ancak buna bağlı olan oturma izinleri ile ilgili bir düzenleme yapılarak, göçmen akademisyenlere uzun süreli oturma izni verilmesi, ilişkili sorunların büyük bölümünü çözebilecek niteliktedir. Bu konuda, YÖK ve İçişleri Bakanlığı'nın içinde bulunduğu alternatif bir koordinasyon mekanizmasının kurulması değerlendirilebilir.

4. Arapça eğitimin yokluğu, eğitim-öğretim hayatına ve akademik kariyerine devam etmek isteyen göçmenler için dikkate alınması gereken bir durumdur. Bu sorunun giderilmesi için Arapça eğitim veren bir üniversitenin kurulması önemli bir adım olacaktır. Arapça programların açılması ve bu sorunun bölümler bazında çözülmesi de mümkündür. İngilizce eğitimde olduğu gibi, Arapça eğitim veren bölümlerin kurulması, bu dilde eğitim-öğretimine ve akademik kariyerine devam etmek isteyenler için olumlu bir adım olacaktır. Bu aynı zamanda, kendi uzmanlık alanları dışında çalışmak istemeyen göçmenler için de alternatif üretecektir. Üniversiteler bünyesinde alternatif pozisyonların düşünülmesi de bu kapsamda ele alınabilir.

5. Arap ülkelerinden akademisyenlerin yalnızca üniversitelerde değil, uzmanlıklarına

göre kamu, sivil toplum ve özel sektörde çalışabilmelerini teşvik edici projelerin hayata geçirilmesi, bu beyin gücünün kazanılması bakımından önemlidir. Bu kapsamda sivil toplum ile işbirliği yapılması katkı sağlayabilir.

Beş yıl arayla aynı konuda yapılan ve Arap ülkelerinden gelen akademisyenlerin sorunlarını ve çözüm önerini konu alan iki önemli etkinliğin sonuçları, bu konuda anlamlı bir ilerlemenin gerçekleşmediğine işaret ediyor. Bu durum, başta kamu politikasını belirleyiciler olmak üzere, akademiye ve sivil topluma çözüm için çalışma ve işbirliğinin gereğinin altını çiziyor.

Kaynakça

- Bartram, D.; Poros, M. V.; Monforte, P. (2017). *Göç Meselesinde Temel Kavramlar*, (Çev. Ağabeyoğlu Tuncay, I.) Ankara: Hece.
- Göç Terimleri Sözlüğü, IOM, https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf, 06.04.2021.
- Türkiye’de Yaşayan Arap Ülkelerinden Akademisyenlerin Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştay Raporu, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/790425>, 07.04.2021.
- <https://www.goc.gov.tr/duzenlecek-belgelerbelge>, 07.04.2021.
- <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 05.04.2021.
- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.20146883.pdf>, 06.04.2021